

SIVILOMBUDET

BRUK AV TOLK I NORSKE FENGSLER

Oppsummering av de viktigste funnene 2014-2024

Innhold

Forebyggingsenhetens undersøkelser av bruk av tolk.....	5
Rettslige utgangspunkter	6
Våre funn om bruk av tolk i fengslene	8
1) Lite bruk av tolk og manglende oversikt over behov for tolk.....	8
2) Rettssikkerhet.....	10
3) Situasjoner som øker behov for tolk.....	10
Konklusjon	13

Forebyggingsenhetens undersøkelser av bruk av tolk

Sivilombudets forebyggingsenhet har i perioden 2014-2024 gjennomført 29 besøk til fengsler med høyt sikkerhetsnivå.¹ Formålet med besøkene har vært å forebygge tortur og annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling.

Utenlandske statsborgere utgjør mellom 25 og 30 prosent av innsatte i norske fengsler. En del av disse kan lite eller ingen norsk. For at de skal kunne få og formidle informasjon er de derfor avhengig av å kunne kommunisere på et språk de forstår. Tilgang til informasjon og mulighet til å kommunisere er viktige premisser for å forebygge overgrep og sikre trygghet og rettssikkerhet for innsatte. Dette er bakgrunnen for at vi har undersøkt bruk av tolk under våre besøk til fengsler.

Her oppsummerer vi våre funn om bruk av tolk i fengselets kommunikasjon med innsatte. Oppsummeringen bygger på funn fra Sivilombudets besøk til fengsler i perioden 2014-2024, med særlig vekt på besøkene i 2023 og 2024. Den omfatter ikke bruk av tolk ved forkynnelser fra retten eller påtalemyndigheten, eller bruk av tolk hos helseavdelingene i fengslene.

Rettslige utgangspunkter

Mennesker som fratas friheten er særlig utsatte for integritetskrenkelser. Staten er forpliktet til å sikre den enkelte innsatte rettighetene og frihetene som følger av Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (heretter EMK) og FNs menneskerettighetskonvensjoner. Nasjonale regler og retningslinjer, folkerettslig bindende konvensjoner og anbefalinger fra internasjonale overvåkingsorganer understreker, at frihetsberøvede må få den informasjonen de har rett til og trenger, for å kunne ivareta seg selv og sine rettigheter. Dette gjelder i alle deler av rettsprosessen og frihetsberøvelsen.²

FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter slår fast at alle skal ha lik beskyttelse av loven uten diskriminering, heller ikke på grunnlag av språk.³ Tilsvarende slår EMK fast at gjennomføringen av konvensjonens rettigheter og friheter skal skje uten diskriminering på grunnlag av språk.⁴ Rasediskrimineringskonvensjonen presiserer at statene skal sikre lik tilgang til offentlige tjenester, uavhengig av individuelle forutsetninger og språk.⁵

Ifølge FNs standard minimumsregler for behandling av fanger (Mandelareglene) skal alle innsatte få informasjon om rettigheter, regler, plikter og all annen informasjon som er nødvendig for å kunne tilpasse seg livet i fengselet.⁶ De europeiske fengselsreglene understreker at informasjon skal gis skriftlig og muntlig på et språk den innsatte forstår.⁷

For å ivareta dette, må fengslene tilrettelegge slik at innsatte som ikke behersker norsk, får samme informasjon som andre innsatte.⁸ Både Mandelareglene og De europeiske fengselsreglene slår fast at fengslene skal bruke kompetente tolker når det er nødvendig, og oversette skriftlig materiale til et språk den innsatte forstår.⁹ Europarådet ministerkomité har i sine anbefalinger om utenlandske innsatte understreket at utenlandske innsatte som har behov for det, skal gis tilgang til tolke- og oversettelsestjenester.¹⁰

Det er Kriminalomsorgens ansvar å sikre at alle innsatte får sine rettigheter ivaretatt på like vilkår. Ifølge retningslinjene til straffegjennomføringsloven skal domfelte orienteres om regler, rettigheter, plikter, og om «fengselet og avdelingenes innredning og utstyr samt fengselets arbeids- og aktivitetstilbud, mulighet for opplæring, programvirksomhet, fritidstilbud mv. Domfelte skal gjøres kjent med sin rett til å henvende seg til tilsynsrådet, klageretten etter forvaltningsloven og retten til å henvende seg til Stortingets ombudsmann for forvaltningen.»

Kriminalomsorgens ansvar omfatter også en plikt til å veilede. Formålet med denne plikten er å «gi parter og andre anledning til å ivareta sine interesser på best mulig måte».¹¹ Veiledningsplikten kan innebære krav til tilrettelegging, for eksempel bruk av tolk.¹²

Til og med 2021 var det forvaltningslovens regler om veilednings- og informasjonsplikt som indirekte regulerte når kriminalomsorgen skulle bruke tolk.

Den 1. januar 2022 trådte tolkeloven i kraft, med virkning også for kriminalomsorgen og fengslene. Lovens § 6 slår fast at:

Offentlige organer skal bruke tolk når det følger av lov. I tilfeller der plikt til å bruke tolk ikke er regulert i annen lov, skal offentlige organer bruke tolk når det er nødvendig for å ivareta hensynet til rettssikkerhet eller for å yte forsvarlig hjelp og tjeneste. I vurderingen av om bruk av tolk er nødvendig, skal det blant annet legges vekt på om samtalepartene kan kommunisere forsvarlig uten tolk, og på sakens alvorlighet og karakter.

Når et offentlig organ ellers er i kontakt med personer som ikke kan kommunisere med organet på norsk, bør organet vurdere å bruke tolk.¹³

Forarbeidene til tolkeloven slår fast at god informasjon og kommunikasjon er sentralt for at den enkelte skal kunne ivareta sin egen situasjon (og egne rettigheter).¹⁴

Ifølge tolkeforskriften skal offentlige organer ha retningslinjer for bestilling og bruk av tolk. Disse skal som et minimum inneholde «rutiner for bestilling av tolk, en angivelse av situasjoner der det foreligger plikt til å bruke tolk etter tolkelovens § 6 første ledd, og veiledning i bruk av tolk eller fjerntolkning».¹⁵ Kriminalomsorgsdirektoratet ga i 2018 ut et rundskriv med retningslinjer for hvordan tolk skulle brukes i fengslene. Rundskrivet er ikke oppdatert etter at den nye tolkeloven trådte i kraft og gir derfor ingen nærmere veiledning om hvordan forpliktelsene etter tolkeloven skal overholdes i fengslene.

Våre funn om bruk av tolk i fengslene

1) Lite bruk av tolk og manglende oversikt over behov for tolk

Kontakt med andre mennesker er et av de mest grunnleggende behov vi mennesker har, og det er en forutsetning for god psykisk helse.¹⁶ Forskning har vist at ensomhet og sosial isolasjon kan gi økt risiko for tidlig død.¹⁷ Innsatte som har liten eller ingen mulighet til å kommunisere med andre vil oppleve sterk sosial isolasjon.

Mangel på bruk av tolk i norske fengsler har blitt påpekt over lang tid. I 2009 konkluderte Integrerings- og mangfoldsdirektoratet med at det ikke alltid ble brukt tolk når det var nødvendig i kriminalomsorgen.¹⁸ I 2015 uttrykte FNs rasediskrimineringskomité bekymring for manglende bruk av tolk i offentlige tjenester i Norge, og pekte særlig på helsetjenester og justisområdet.¹⁹

I sin rapport etter besøk til steder for frihetsberøvelse i Norge i 2024 påpekte Den europeiske torturkomiteen (CPT) manglende bruk av tolk i de fengslene de besøkte. De anbefalte norske myndigheter å øke bruken av telefontolk for å sikre god hverdagskommunikasjon mellom ansatte og innsatte med utenlandsk bakgrunn.²⁰ Komiteen pekte også på at mangel på tolk kan ha konsekvenser for innsattes psykiske helse.²¹

Dette stemmer overens med funnene vi har gjort under våre besøk i perioden 2014-2024. I nesten alle fengslene har vi truffet innsatte med et annet morsmål enn norsk og lave norskkunnskaper. Mange av disse har manglet informasjon om regler og rutiner i fengselet, og om plikter og rettigheter som innsatt. Vi har for eksempel truffet innsatte som etter svært lang tid i fengsel ikke visste om kontaktbetjentordningen, regler for soning i Norge og muligheter for soningsprogresjon. I mange tilfeller har også fengslene manglet viktig informasjon om den innsatte. Språkutfordringer har dermed skapt utfordringer både for den innsatte og for fengselet. Våre funn tilsier at fengslenes manglende bruk av tolk er en viktig årsak til dette.

Enkelte innsatte forebyggingsenheten har snakket med ved hjelp av tolk, hadde ikke hatt en samtale på et språk vedkommende forstod siden ankomst til fengselet. I noen tilfeller var det snakk om dager, men i andre tilfeller hadde innsatte vært i fengsel i uker og noen i måneder. I ett fengsel traff vi en innsatt som ikke hadde hatt en samtale i fengselet på nesten ett år fordi den innsatte hverken kunne norsk, engelsk eller andre språk ansatte eller innsatte kunne. Dette gjorde at den innsatte var svært ensom og slet psykisk. Kontaktbetjenten han var blitt tildelt hadde sluttet i fengselet flere uker før vi var på besøk, og fengselet manglet informasjon om den innsattes familie og hans dårlige psykisk helse.

Gjennomgående har fengslene manglet oversikt over de innsattes behov for tolk. I både ledelse og blant ansatte har det manglet forståelse for at tolk kan være avgjørende for å sikre at alle innsatte har tilgang til og mulighet til å formidle viktig informasjon.

Det har også vært lav kunnskap blant ansatte om at det skal være mulighet til å bestille tolk og hvordan dette skal gjøres. Bruk av tolk har i liten grad vært omtalt i fengslenes rutiner for innsatstiltak.

Språkbarrierer blir som oftest forsøkt løst på andre måter. Ansatte forteller at de bruker kroppsspråk og miming, google translate, andre ansatte med relevant språkkunnskap eller innsatte som snakker samme språk for å håndtere språkbarrierer.

Dette er løsninger som kan supplere, men ikke erstatte bruk av tolk når tolk er nødvendig for å sikre at innsatte forstår og kan gi informasjon som er viktig for å ivareta egne rettigheter og trygghet:

→ **Digital oversetting på nettbrett**

Digitale oversetterprogrammer som Google translate kan være nyttige til å gi beskjeder, men er foreløpig dårlig egnet for lengre eller viktigere samtaler. Å få informasjon om innsattes sinnstilstand, få avklart familiesituasjonen eller gi viktig informasjon om innsettelsen eller forhold og rettigheter i fengselet, vil være vanskelig å gjøre på en god måte. I tillegg vil innsatte selv ha begrensede muligheter til å forklare ting som kan være viktige å formidle. Flere innsatte har også begrensede skriveferdigheter, særlig på et andrespråk som engelsk, men noen også på eget språk.

→ **Ansatte som snakker andre språk**

Ansatte som snakker andre språk enn norsk er en verdifull ressurs i kommunikasjon med innsatte. Betjenter har imidlertid ikke opplæring i rollen som tolk. Ubalanse i maktforholdet mellom ansatte og innsatte gjør at den ansatte ikke vil være en nøytral part på samme måte som en tolk, og dette kan få konsekvenser for kommunikasjonen.²²

→ **Bruk av andre innsatte til å oversette**

Mange innsatte har fortalt oss at de er avhengige av andre innsatte for å få informasjon. Selv om dette ofte gjelder hverdagslige beskjeder og informasjon, kan det sette den innsatte som ikke har tilgang på informasjon selv i maktesløs situasjon. Språk og informasjon kan bli en faktor som fører til ekstra sårbarhet og uheldige maktforhold mellom innsatte.²³

→ **Bruk av engelsk eller et annet tillært språk**

I en del tilfeller bruker ansatte og innsatte engelsk. Selv om en person til vanlig snakker og forstår et tillært språk (ikke morsmål) godt, kan det være nødvendig å bruke tolk i noen situasjoner. For eksempel i kritiske eller stressende situasjoner, der kunnskap i andre språk enn morsmålet svekkes. Bruk av et andrespråk forutsetter også at både den innsatte og den ansatte har gode nok ferdigheter i dette til at det er tilstrekkelig i den konkrete situasjonen.²⁴

2) Rettssikkerhet

Offentlige organer skal bruke tolk når det er nødvendig for å ivareta hensynet til rettssikkerhet, og for å beskytte den enkelte mot overgrep og vilkårlighet fra myndighetenes side.²⁵ Den enkelte skal også ha mulighet til å forstå og vurdere sin rettsstilling og forsvare sine rettslige interesser.²⁶ Når innsatte ikke er i stand til å forstå hva som er forventet av dem, hvordan hverdagen i fengselet fungerer og hvilke rettigheter de har, er ikke rettssikkerheten ivaretatt.

Vi har sett flere eksempler på at språkutfordringer har gjort det vanskelig for innsatte å holde seg orientert om forhold av betydning for egen soning. Vi har også funnet at innsatte som ikke forstår norsk ikke har fått vedtak fattet av fengselet oversatt, verken skriftlig eller ved hjelp av tolk.

I situasjoner der det fattes et vedtak eller tas en beslutning som gjelder den innsatte, må fengselet sikre at vedkommende forstår begrunnelsen og hvilke konsekvenser beslutningen har for den innsatte. Den innsatte må også få forståelig informasjon om klagemuligheter. I slike tilfeller kan det være nødvendig å bruke tolk, og som et minimum å sikre at vedtaket med begrunnelse blir gitt på et språk den innsatte forstår.

3) Situasjoner som øker behov for tolk

Behovet for informasjon og god kommunikasjon vil være ekstra stort i noen perioder og situasjoner. Samtidig er språkferdigheter ikke statiske og påvirkes blant annet av stress, og om man kjenner begrepene som brukes.²⁷ Den enkeltes språkkunnskaper kan derfor være god nok på noen områder, men ikke på andre. Utrygghet kan svekke evne til å forstå. En innsatt som normalt kan et språk ganske godt, klarer ikke nødvendigvis å forstå eller gjøre seg forstått i en situasjon der de er stresset, urolige eller det brukes ukjente ord og uttrykk. En opplevelse av at man ikke klarer å uttrykke sterke følelser som frykt, uro, frustrasjon eller sinne gjennom språket kan også bidra til å forsterke slike følelser. Nedsatt kognitiv funksjon kan også påvirke språkforståelsen.

Under våre besøk har vi erfart at bruk av tolk er spesielt viktig når en innsatt kommer til fengselet, ved endringer i den innsattes liv, der det treffes beslutninger som har stor betydning for den innsatte, i konfliktsituasjoner eller når en innsatt blir utsatt for tvang eller maktbruk.

› Innsettelse og tidlig fase

Ved innsettelse i fengsel skal den innsatte både motta mye informasjon og dele informasjon om seg selv. Det skal blant annet gjennomføres innkomstsamtaler for å identifisere spesielle behov, helseutfordringer og risiko for selvskading og selvmord.²⁸ Det skal også kartlegges om den innsatte har barn og hvem som er pårørende. I tillegg har innsatte behov for informasjon om hvordan fengselet fungerer, og om hvilke rettigheter og plikter han eller hun har.

Å ikke bruke tolk i møte med innsatte som ikke kan kommunisere godt på norsk gjør at verken den innsatte eller fengselet får den informasjonen de trenger, og at kartlegging og informasjonsflyt blir mangelfull. Dette kan ha store konsekvenser for begge parter.²⁹ CPT

understreker også at innsatte som ikke får god informasjon om fengselets rutiner og interne regelverk og derfor blir avhengige av andre innsatte for å få denne informasjonen, fort kan risikere å komme i en underlegen posisjon overfor andre innsatte.³⁰

Selvmondsrisiko og andre sårbarheter, som psykiske helseutfordringer, rusproblemer, svekket kognitiv funksjon eller andre forhold som gjør den innsatte utsatt, bør kartlegges så raskt som mulig etter innsettelse. Dette er viktig i fengselets arbeid for å forebygge psykisk uhelse, selvskading og selvmord.³¹ Det er også viktig i lys av at innsatte generelt har høyere forekomst av psykiske lidelser enn befolkningen ellers.³² Fengslene må sikre at innkomstsamtalen kan fange opp risikofaktorer for innsattes helse.

Mange av fengslene har hatt noe skriftlig informasjon på engelsk språk, som deles ut til innsatte som kommer til fengselet. Noen har også slik informasjon på andre språk. Et par fengsler har hatt introduksjonsvideoer oversatt til en rekke ulike språk. Det er bra, men informasjonen er likevel ofte begrenset, og vil ikke erstatte muligheten til å ha en samtale der ansatte og innsatte kan få gitt viktig informasjon og avklart behov, spørsmål eller uklarheter.

Et gjennomgående funn fra våre besøk er at det ikke brukes tolk ved innkomst, heller ikke der innsatte ikke snakker engelsk eller et annet språk tilstedeværende ansatte behersker.

› Særlige behov for ivaretagelse

Bruken av tolk bør ikke begrenses til innsettelsesfasen. Også senere kan det være nødvendig å bruke tolk for å sikre god kommunikasjon og ivaretagelse av innsatte.

Forebygging av selvskading og selvmord er svært viktig i en tidlig fase, men også senere hendelser eller endringer kan gjøre at det må arbeides med dette gjennom hele innsettelsen.

Flere studier basert på intervjuer med innsatte som har overlevd selvmordsforsøk, viser at økt omsorg og kontakt med fengselsbetjenter og muligheten til å snakke med noen om selvmordstankene, kunne bidra til å forhindre selvmordsforsøk.³³ Dersom den innsatte ikke snakker norsk vil tolk kunne være viktig for å forebygge selvmord.

Innsatte som ikke behersker norsk har beskrevet til oss at de opplever å ikke blir hørt eller forstått, og at de har følt seg oversett av de ansatte. En stor del av kommunikasjonen mellom ansatte og innsatte begrenser seg til enkle beskjeder. Dette skaper ensomhet og utrygghet.

For innsatte som ikke opplever å ha fått informasjon de forstår, kan det også være vanskelig å ta del i aktivitets- og rehabiliteringstilbudene i fengselet.³⁴ Vi har truffet flere innsatte som på grunn av språkbarrierer og lite informasjon har takket nei til tilbud og aktiviteter fordi de ikke forstår hva som kreves av dem, hva tilbudet er, eller hva det vil innebære for dem. Dette kan føre til at innsatte blir mer isolert og får dårligere forutsetninger ved tilbakeføring til samfunnet.³⁵

Vi har også sett innsatte som har vært isolert fra retten som har takket nei til tilbud om meningsfull menneskelig kontakt fordi de ikke har forstått hva de har blitt tilbudt.

› Konfliktsituasjoner og bruk av tvang

Manglende mulighet for å få og gi informasjon på et språk man behersker, utgjør også en risiko for misforståelser, frustrasjon og sinne. Dette kan lede til utagering og unødvendig bruk av tvang og kontrolltiltak.

I akutte situasjoner er god muntlig kommunikasjon ofte avgjørende for å roe ned og løse situasjonen uten uforholdsmessig maktbruk. Innsatte som på grunn av manglende norskkunnskaper ikke kan kommunisere direkte med ansatte ved bruk av tvang, kan oppleve en stor avmakt. Manglende mulighet til å kommunisere vil kunne bidra til å eskalere situasjonen ytterligere.

Ansatte i fengslene forteller at kommunikasjon og samtale er den viktigste måten å bygge relasjoner og forebygge konflikter og tvangsbruk på. Bruk av tolk kan derfor være et viktig verktøy for å forebygge at akutte situasjoner der det brukes tvang oppstår.

I ett fengsel ble en innsatt som hverken snakket norsk eller engelsk plassert to ganger på sikkerhetscelle. Dokumentasjonen i begge hendelsene viste tydelig at den innsatte hadde det vanskelig. Det var likevel ikke brukt tolk for å kommunisere med den innsatte før, under eller etter plasseringene på sikkerhetscelle.

Under våre besøk har vi sett flere slike eksempler på at manglende forståelse av egen situasjon, og manglende mulighet til å kommunisere på et språk den innsatte var trygg på, bidro til sinne, trusler, selvskading og konfliktsituasjoner. I noen tilfeller har dette resultert i plassering på sikkerhetscelle.

Konklusjon

God kommunikasjon er avgjørende for at staten skal kunne ivareta sitt ansvar for å beskytte den innsatte. Dette gjelder spesielt for å forebygge selvskading og selvmord, men også for å forebygge konflikter og bruk av tvang, og for at den innsattes rettssikkerhet skal kunne ivaretas.

Denne oppsummeringen viser store mangler i fengslenes bruk av tolk. Disse manglene skaper risiko for at innsatte som ikke snakker norsk ikke får sin rettssikkerhet tilstrekkelig ivaretatt, og at fengslene ikke avdekker informasjon som er nødvendig for å ivareta den innsattes grunnleggende behov og helse. Det gir også en høy risiko for at innsatte blir utsatt for unødvendig makt og tvang.

Vi er særlig bekymret for at tolk svært sjeldent blir brukt i forbindelse med innkomst og tidlig i fengselsoppholdet. I denne fasen er både den innsattes og fengselets behov for å gi og motta informasjon er spesielt stort. Samtidig understreker vi at tolk også vil være nødvendig etter innkomstfasen. Informasjon må ofte gis flere ganger og det være nødvendig å bruke tolk for å sikre god kommunikasjon og ivaretagelse av en innsatt gjennom hele fengselsoppholdet.

Samlet innebærer våre funn at den manglende bruken av tolk skaper en risiko for at innsatte som ikke snakker norsk blir utsatt for umenneskelig eller nedverdiggende behandling. Det er derfor et klart behov for å øke fengslenes bruk av tolk.

Noter

- 1 Rapportene fra de enkelte besøkene er tilgjengelige på våre nettsider.
- 2 Retningslinjer til straffegjennomføringsloven kap. 11.2.6. FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 9 nr.2, Den europeiske menneskerettighetskonvensjon artikkel 5 nr. 2 FNs standard minimumsregler for behandling av fanger (Mandelareglene), regel 54 og 55; De europeiske fengselsreglene, punkt 30.1., Bangkokreglene, regel 2. United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty (Havanareglene) IV B.
- 3 FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, artikkel 26.
- 4 Den europeiske menneskerettighetskonvensjon artikkel 14.
- 5 Rasediskrimineringskonvensjonen, artikkel 5.
- 6 FNs standard minimumsregler for behandling av fanger (Mandelareglene), regel 54.
- 7 De europeiske fengselsreglene, punkt 30.1. I sin kommentar til De europeiske fengselsreglene vektlegger European Committee On Crime Problems (CDPC), at fengselet også må sikre at de innsatte er godt informert gjennom hele sitt opphold. European Committee on Crime Problems (2018): CM/REC(2006)2 of the Committee of ministers to member states on the European prison rules, PC-CP (2018)15 rev 8, kommentar til punkt 30.1, 30.2 og 30.3.
- 8 Mæhlumshagen, Maria og Birgitte Storvik. Menneskerettigheter i fengsel. Cappelen Damm Akademisk 2024, s. 300.
- 9 De Europeiske fengselsreglene punkt. 38.3 og Mandelareglene, regel 55. punkt 1.
- 10 Europarådets ministerkomité (2012). Anbefalinger til medlemslandene om utenlandske innsatte, CM/Rec (2012)12, punkt 8.
- 11 Forvaltningsloven § 11 første ledd.
- 12 Prop. 156 L (2020–2021) Lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (tolkeloven), s. 32.
- 13 Tolkeloven § 6.
- 14 Prop. 156 L (2020–2021) Lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (tolkeloven), s. 6.
- 15 Forskrift til tolkeloven (tolkeforskriften) § 2.
- 16 Feks.: Maslow, A. H. (1943). A theory of Human Motivation. Psychological Review, 50, 370-396.
- 17 Holt-Lundstad, J. et al. (2015). Loneliness and Social Isolation as Risk Factors for Mortality: A Meta-analytic Review. Perspectives on Psychological Science, 10, 227-237.
- 18 Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (2009). Bruk av tolk i straffesakskjeden. IMDi-rapport 6-2009.
- 19 Rasediskrimineringskomiteen (2015): Concluding observations on the combined twenty-first and twenty- second periodic reports of Norway. CERD/C/NOR/CO/21-22, avsnitt 37-38.
- 20 European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman og Degrading Treatment or Punishment (CPT) (2025): Report to the Norwegian Government carried out by the CPT from 21 to 31 May, pkt. 105 <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-cpt-publishes-report-on-2024-visit-to-norway>
- 21 CPT rapport 2025 pkt. 105.
- 22 Prop. 156 L (2020–2021) Lov om offentligorganers ansvar for bruk av tolk mv. (tolkeloven), s. 39.
- 23 Extract from the 26th General Report of the CPT CPT/Inf(2017)5-part, para 54, avsnitt 2.
- 24 Prop. 156 L (2020–2021) Lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (tolkeloven), s. 38.
- 25 Prop. 156 L (2020–2021) Lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (tolkeloven), s. 38.
- 26 Prop. 156 L (2020–2021) Lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (tolkeloven), s. 38.
- 27 IMDi til Norsk tolkeforening 24. mars 2024.
- 28 Extract from the 26th General Report of the CPT CPT/Inf(2017)5-part, para 54: Particular attention should be paid to ascertain that the information provided is understood by prisoners with reading and writing difficulties and by foreign nationals who do not speak the language(s) spoken by staff.
- 29 Prop. 156 L (2020–2021) Lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (tolkeloven), s. 6.
- 30 Extract from the 26th General Report of the CPT CPT/Inf(2017)5-part, para 54, avsnitt 2.
- 31 Se f.eks. Maha Aon m.fl. (2018). Suicide and self-harm in prisons, DIGNITY Publication Series on Torture and Organised Violence No. 23, kap. 3.1.
- 32 SERAF rapport 5/2024, Levekår, rus og psykisk helse blant personer som har vært fengslet eller gjennomført straff i samfunnet, tabell 6, s. 45.
- 33 Jo Borrill m.fl. Learning from near misses: Interviews with women who survived an incident of severe self-harm. Howard League Journal, 57–69. 2005; Lisa Marzano m.fl. Near-lethal self-harm in women prisoners: Contributing factors and psychological processes. Journal of Forensic Psychiatry & Psychology, (6) 2011; Adrienne Rivlin m.fl. The suicidal process in male prisoners making near-lethal suicide attempts. Psychology, Crime & Law (4). 2011. Marzano, K. Hawton, Rivlin, A. mfl. (2016). Prevention of suicidal behavior in prisons, Crisis, 37 s. 330-331.
- 34 Mæhlumshagen, Maria og Birgitte Storvik. Menneskerettigheter i fengsel. Cappelen Damm Akademisk 2024, s. 241.
- 35 *Innsatt og utsatt – Rapport om soningsforholdene til utsatte grupper i fengsel.* Likestillings- og diskrimineringsombudet, s. 35-36.

Sivilombudet 2025

Besøksadresse: Akersgata 8, Oslo

Postadresse: Postboks 3 Sentrum, 0101 Oslo

Telefon: 22 82 85 00

Grønt nummer: 800 80 039

E-post: postmottak@sivilombudet.no www.sivilombudet.no

Forsidebilde: Monika Edvardsen